

foto nnexió

Informe d'Activitats 20**19**

Índex

• Assemblea General Ordinària	pàg. 2
• Fototertúlies	pàg. 3
• Visites a exposicions	pàg. 6
• Activitats diverses de difusió	pàg. 7
• Projectes	pàg. 10
• Premis Fotoconnexió	pàg. 16

• Assemblea General Ordinària

L'assemblea corresponent a l'exercici de 2018 va tenir lloc el 22 de març de 2019 a la sala de conferències de les Cotxeres de Sants, carrer de Sants, 79, de Barcelona, amb l'assistència de 18 socis, 7 dels quals membres de la junta. Les intervencions i els continguts tractats són els que segueixen:

S'inicia la sessió a les 19:21 h amb la intervenció del president, **Ramon Barnadas**, que dona la benvinguda als assistents i dedica unes paraules de record a dos responsables d'arxius fotogràfics que ens van deixar el 2018: en Ton Abel, que ho va ser del Centre Excursionista de Catalunya, i l'Albert Bastardes, de l'Arxiu Bastardes de Vilassar de Dalt.

Seguidament la secretària, **Carmen Perrotta**, proposa l'aprovació de l'acta de l'assemblea anterior, document que va ser prèviament enviat als socis per correu electrònic per al seu coneixement. L'acta és aprovada per unanimitat.

Carmen Perrotta continua donant compte de les altes i baixes de socis des de la darrera assemblea ordinària, que es resumeix en 6 baixes i 21 altes, pel que el número total de socis actual és de 119. Explica també que el 2019 entra en vigor el nou carnet digital de l'associació, que conté un codi QR de verificació i que dona accés als avantatges pactats per als socis amb diferents empreses i institucions.

A continuació **Montserrat Baldomà**, vicepresidenta de l'associació, trasllada als socis les novetats relacionades amb els amics i Col·laboradors de Fotoconnexió relatives a la definició de les dues modalitats d'adhesió. Seguidament explica les accions dutes a terme per tal d'adequar l'associació al nou Reglament General de Protecció de Dades (RGPD) de la Unió Europea. Finalment, pel que fa a la imatge i comunicació institucionals, presenta les noves plantilles gràfiques per a la difusió de les diferents activitats de l'associació. En relació amb aquest àmbit, **Jordi Algué**, vocal de comunicació i xarxes socials, intervé per explicar les novetats en relació a la presència de l'associació a les xarxes, la seva ampliació i projectes.

El següent punt tractat és l'estat de comptes, que exposa la tesorera **Blanca Giribet**. Havent enviat prèviament per correu electrònic el document amb l'estat de comptes als socis, la **Blanca Giribet** en fa l'enumeració detallada de tots els moviments econòmics. Es deixa per al final l'aprovació del pressupost per a 2019.

Quant a les activitats generals, **Silvia Dahl**, vocal d'activitats, fa un repàs de totes les activitats desenvolupades durant l'exercici de 2018. Per la seva banda, l'arxiver de l'associació **Guillem Cañameras** fa seguidament una explicació de les novetats relacionades amb els diferents projectes de Fotoconnexió (*Directori Clifford*, *Fotos en Conserva* i *Francesc Boix*) i presenta el projecte de condicionament de l'Arxiu Tobella.

A continuació **Ramon Barnadas** fa una explicació extensa dels projectes previstos per al 2019. Inclou la reactivació de la Comissió Daguerre per al salvament de l'edifici de l'estudi Fotografia Daguerre; la creació d'un fons bibliogràfic de Fotoconnexió especialitzat en fotografia al CRAI-UB; la creació de dues col·leccions de publicacions digitals, l'una dedicada a la història de la fotografia i l'altra a tècnica fotogràfica; la iniciativa de proposar a la Creu de Sant Jordi el guanyador del Premi Trajectòria de Fotoconnexió de cada edició; la voluntat de dedicar més

espai a la fotografia contemporània, per exemple amb l'organització d'exposicions de fotografia; i la propera intervenció de l'associació a l'*Off Revela't* de Vilassar de Dalt.

Per acabar s'exposen i aproven els pressupostos per unanimitat, i després del preceptiu torn obert de paraula, es dona per finalitzada l'assemblea a les 21:30 h.

L'acta de la reunió, amb el contingut detallat del que es va tractar, resta a l'abast dels socis.

• Fototertúlies

S'han dut a terme un total d'11 Fototertúlies, amb una mitjana d'assistència de 31 persones per sessió. Com és ja habitual, s'han fet al Cercle Artístic de Sant Lluc, el primer dilluns de mes.

Aquest any s'ha posat en pràctica la iniciativa de lliurar als assistents a les fototertúlies un resum de la conferència, redactat pel ponent. Per fer-ho, Víctor Oliva ha dissenyat un fullet de mida DinA5, que pretén ser un recordatori de les idees principals exposades i, alhora, un motiu col·leccionable. Aquests lliuraments es van començar a fer a partir de la fototertúlia del mes d'octubre (vegeu annex).

Es presenta a continuació la relació de fototertúlies celebrades al llarg de l'any 2019.

Dilluns 14 de gener

Miquel Renom i Presseguer (1876-1950).

Desenvolupament i identitat del pictorialisme català

a càrrec de **Joaquim Torres González**, graduat en Història de l'Art, amb l'assistència de 26 persones.

Dilluns 4 de febrer

Fotografiar lo que no se ve. Particularidades de la fotografía náutica deportiva y de recreo

a càrrec de **Diego Yriarte**, fotògraf especialitzat en periodisme nàutic, amb l'assistència de 14 persones.

Dilluns 4 de març

A bordo del "City of Paris" con una Kodak n.1

a càrrec de **Laura Covarsí**, conservadora i restauradora de patrimoni fotogràfic, amb l'assistència de 42 persones.

Dilluns 1 d'abril

Còpies fotogràfiques a l'albúmina. Estudi de la tècnica i metodologia en la seva conservació

a càrrec de **Lucia Martínez**, conservadora i restauradora de béns culturals, amb l'assistència de 30 persones.

Dilluns 6 de maig

Parlem d'estereoscòpia?

a càrrec de **Miquel Planchart**, fotògraf especialitzat en estereoscòpia, amb l'assistència de 32 persones.

Dilluns 3 de juny

El gabinet òptic de Francesc Dalmau: art, ciència i espectacle a la Barcelona del segle XIX

a càrrec de **Cèlia Cuenca**, especialista en l'estudi dels espectacles i dispositius òptics dels segles XVIII i XIX, amb l'assistència de més de 50 persones.

Dilluns 1 de juliol

La fotografia i el viatge pel Poble Espanyol

a càrrec de **Rafel Torrella**, conservador a l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, amb l'assistència de 28 persones.

Dilluns 2 de setembre

Josep Thomas i Bigas, pioner de les tècniques fotomecàniques. La revista artística il·lustrada a Catalunya (1880-1910)

a càrrec d'**Alexis Belmonte**, historiador de l'art especialitzat en tècniques fotomecàniques, amb l'assistència de 34 persones.

Dilluns 7 d'octubre

Solarigrafia

a càrrec de **Jesús Joglar**, científic titular de l'Institut de Química Avançada de Catalunya, amb l'assistència de 14 persones.

Dilluns 4 de novembre

L'estrany cas de Jaume Calafell (1917-1986): una excepcional i desconeguda indústria fotogràfica familiar amb l'epicentre a l'Urgell

a càrrec de **Ramon Barnadas**, historiador i president de Fotoconnexió, amb l'assistència de 27 persones.

Dilluns 2 de desembre

Les campanyes fotogràfiques de Josep Gudiol Ricart a capdavant de l'Institut Amatller d'Art Hispànic (1941-1960)

a càrrec de **Guillem Cañameras**, historiador de l'art, amb l'assistència de 34 persones.

• Visites a exposicions

Durant l'any s'han dut a terme diverses visites a exposicions de fotografia comentades pels comissaris i/o autors de les imatges.

Dijous 24 de gener, de les 18 h. a les 20 h.

Estructures d'identitat. The Walther Collection
a Foto Colectania.

Foto: M. Baldomà

Dijous 14 de març, a les 17:30 h

Eduard Olivella. Documentant cultura

a l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona
a càrrec de **Lluís Saura**, comissari de l'exposició.

Foto: Silvia Dahl

Dimecres 15 de maig, de les 18 h. a les 20 h.

Berenice Abbott. Retratos de la modernidad

a la Fundació Mapfre Cultural Barcelona
a càrrec de **Judit Soler**, guia oficial de la Fundació Mapfre Cultural Barcelona.

Foto: M. Baldomà

Dimecres 22 de maig, de les 18 h. a les 19 h.

Mirem el passat

a la Diputació de Barcelona, recinte de l'Escola Industrial, planta baixa de l'edifici del Relotge.

a càrrec de **Montserrat Baldomà**, tècnica de l'arxiu de l'SPAL de la Diputació de Barcelona.

Dimecres 18 de setembre, de les 18 h. a les 19 h.

La ciutat dels passatges. Abans de la Via Laietana

a l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona

a càrrec de **Rafel Torrella**, comissari de l'exposició.

Foto: M. Baldomà

Djous 31 d'octubre, a les 18 h.

Egipte 1909: El viatge dels Amatller a la terra dels faraons

a B-Travel Area Xperience

a càrrec de **Christina Guldager**, comissària de l'exposició.

Foto: Silvia Dahl

• Activitats diverses de difusió

En aquest apartat es relacionen activitats de contingut divers que han ajudat a difondre l'associació, ja sigui organitzades des de Fotoconnexió o realitzades en col·laboració amb altres entitats.

Divendres 22 de febrer

Viatge a Madrid

Visita a l'exposició La España de Laurent (1856-1886).

Un paseo fotográfico por la historia i a les col·leccions de dibuixos i fotografies del Museo del Prado

a la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando i al Museo del Prado, a càrrec de **Carlos Teixidor**, comissari de l'exposició *La España de Laurent (1856-1886)* i de **José Manuel Matilla**, cap de conservació de dibuixos, gravats i fotografia del Museo del Prado, qui va ensenyar als assistents part de la col·lecció de dibuixos i fotografia del museu.

Foto: M. Baldomà

Dijous 7 de març, de 18:30 a 18:45 h.

Dia Internacional de les dones

Homenatge a Joana Bonet Busom

al Cercle Artístic de Sant Lluc

a càrrec de **María de los Santos García Felguera**, en un acte de reconeixement i valorització a totes les dones que han treballat en estudis fotogràfics especialitzats en el retrat.

Dijous 7 de març, a les 18:45 h.

Dia Internacional de les dones

Conferència Pioneres del fotoperiodisme. El món explicat per dones fotògrafes

al Cercle Artístic de Sant Lluc

a càrrec de **Carme Huerta**, historiadora de l'art i fotògrafa. Una conferència amb la finalitat de donar visibilitat als treballs fotogràfics de diverses dones que, a través de les seves càmeres, van capturar imatges d'instants que han canviat el món, aportant una visió de gènere i una nova perspectiva històrica.

Divendres 12 d'abril, de les 17:00 h. a les 20:30 h.

Jornada Fotoconnexió

Fotografia i Art: 200 anys del Museo Nacional del Prado

Al Museu Marítim de Barcelona

a càrrec de **María de los Santos García Felguera**, **Beatriz Sánchez Torija**, **Carmen Perrotta** i **Guillem Cañameras**, van abordar diversos aspectes relacionats amb la presència de la fotografia al gran museu de Madrid amb motiu de la celebració del 200 anys de la seva fundació.

Foto: M. Baldomà

Del 4 al 16 de juny

Mayo Fotográfico en Barcelona

al Cercle Artístic de Sant Lluc

Dins les activitats relacionades amb el **Festival Fotogràfic Internacional Revela't**, es va desenvolupar el **Diàleg entre festivals: Mayo Fotográfico i Primavera Fotogràfica** a càrrec de **Miguel Fematt Enriquez** i **Rosa María López**, d'una banda, i **Manuel Úbeda** i **Pep Rigol**, de l'altra. El diàleg es va acompanyar de l'**exposició col·lectiva Paisaje posible** a càrrec dels integrants del **Grupo Fotoapertura**.

Foto: M. Baldomà

Dissabte 8 de juny, de 18:30 h. a 21:00 h.

Participació de Fotoconnexió al LAB Surfing del festival *Revela't*

a la Sala polivalent del parc de Can Rafart, Vilassar de Dalt

el president de l'associació, **Ramon Barnadas**, va presentar el projecte de Fotoconnexió i va participar en el col·loqui posterior.

Foto: M. Baldomà

Dilluns 11 de novembre, a les 19:00 h.

Celebració del 180è aniversari de la primera fotografia feta a *Barcelona*

al Cercle Artístic de Sant Lluc

sessió de llanterna màgica a càrrec del llanternista i il·lusionista **Sergi Buka**, que va operar una llanterna màgica de doble feix i una simple. Amb elles va projectar material d'època amb imatge fixa i mòbil a una assistència de més de setanta persones.

Foto: Ramon Barnadas

Del 2 al 18 de desembre

9a Setmana de la fotografia de Sant Lluc

al Cercle Artístic de Sant Lluc

Activitats diverses incloent la Fototertúlia *Les campanyes fotogràfiques de Josep Gudiol Ricart al capdavant de l'Institut Amatller d'Art Hispànic (1941-1960)* a càrrec de **Guillem Cañameras**, l'exposició *Troc de mirades. Col·lecció del fons fotogràfic de Miquel Galmes i Creus*; el col·loqui *Revelando Juárez* entre el fotògraf **Marc Ibáñez**, l'artista plàstic **Guim Tió** i l'educador social **Marcel Cucurella**; i el taller *Estereoscòpia o imatge 3D* a càrrec de l'especialista **Miquel Planxart**.

• Projectes

Fotos en conserva

El projecte de “Fotos en conserva” té per objectiu oferir unes primeres pautes per a la identificació i conservació de documents fotogràfics a aquelles persones que conserven fotografies en el seu àmbit domèstic, així com a institucions arxivístiques locals. La metodologia del taller consisteix en la realització de sessions estructurades en quatre parts (història, arxivística, conservació i digitalització), en les quals es combinen sessions teòriques amb la presentació d'exemples pràctics.

Foto: M. Baldomà

El projecte va arrencar l'any 2012 i actualment l'equip que el porta a terme està format per: **Pep Parer, Mayte Lingg, Christina Guldager i Núria F. Rius.**

El 2019 s'han realitzat els següents tallers:

- 12 i 19 de febrer a l'**Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents (ESAGED)**
- 22 de març a l'**Arxiu Intermedi Militar Pirenaic, a Barcelona**
- 11 de maig al **Museu Marítim de Barcelona**
- 2 de juliol a la **Casa del Mar, a Vilanova i la Geltrú**

Daguerre de Sants

Un cop feta una crida als socis, s'ha reactivat el Projecte Daguerre amb la intenció de protegir l'estudi fotogràfic del barri de Sants, un espai únic a Catalunya que ha sobreviscut més de cent anys. Els nous membres de la comissió (Antoni González, Montserrat Baldomà, Miquel Àngel Pintanel, Anna Nicolau, Ricard Marco, Guillem Cañameras, María de los Santos García Felguera, Teresa Maria Sala i Ramon Barnadas) han establert un pla de treball d'execució a mig termini que ha començat a rodar.

Proposta Creu de Sant Jordi

Des de Fotoconnexió s'ha impulsat la candidatura de **María de los Santos García Felguera**, guanyadora del *Premi Fotoconnexió a la Trajectòria en l'àmbit de la recerca i de l'impuls de la fotografia* en l'edició 2019, per a la Creu de Sant Jordi. El mateix dia del lliurament del premi es va dur a terme una recollida d'adhesions.

Fons bibliogràfic de Fotoconnexió a la biblioteca de la Facultat de Geografia i Història del CRAI

Fotoconnexió ha signat un conveni amb la biblioteca de la Facultat de Geografia i Història del CRAI de la Universitat de Barcelona per establir un fons fotogràfic especialitzat en fotografia. Per constituir aquest fons es va fer una crida a totes les sòcies i socis de l'associació per tal que fessin donació de llibres. A final d'aquest any el fons compta amb un volum de 167 títols.

Col·lecció Fotoconnexió de monografies sobre història de la fotografia

Amb vista a posar en marxa la creació d'una col·lecció pròpia de monografies sobre història de la fotografia, Fotoconnexió va emetre un comunicat convidant a socis i simpatitzants a presentar propostes de possibles treballs publicables. El consell de redacció ha rebut un total de tres propostes i està treballant en l'aprovació de les candidatures. D'altra banda, s'ha aprovat el disseny gràfic d'aquestes publicacions.

Exposicions i actes relacionats amb Francesc Boix

L'exposició *Els primers trets de Francesc Boix*, comissariada per Fotoconnexió l'any 2016, ha continuat la seva itinerància al llarg del 2019. A banda, Fotoconnexió ha col·laborat en la realització d'una nova exposició, *El fill al front*, i en un seguit d'activitats relacionades amb el fotògraf Francesc Boix. A continuació presentem una relació de l'activitat desenvolupada, impulsada especialment per Ricard Marco.

Exposició *ELS PRIMERS TRETS DE FRANCESC BOIX*

Arxiu Comarcal Baix Llobregat i CineBaix (Sant Feliu de Llobregat)

del 15 de gener al 15 de febrer de 2019

15/01 Inauguració i projecció del documental *Las dos guerras del fotógrafo Boix* a càrrec de Ramon Barnadas i Ricard Marco

14/02 Presentació de la pel·lícula *El fotógrafo de Mauthausen* a càrrec de Ricard Marco al CineBaix de Sant Feliu de Llobregat

Institut d'Estudis Vallencs. Sala Sant Roc (Valls)

del 31 de gener al 17 de febrer de 2019

13/02 Presentació del documental *Las dos guerras del fotógrafo Boix* a càrrec de Ramon Barnadas i Ricard Marco

El Casal de Perpinyà. Centre Cultural Català – Casal Jaume I

de l'1 al 31 de març de 2019

01/03 Inauguració a càrrec de Ricard Marco i August Andreu

Centro de Iniciativas Culturales de la Universidad de Sevilla

del 17 de maig al 26 de juny de 2019

17/05 Presentació i conferència *La guerra de Francesc Boix antes de Mauthausen* a càrrec de Ramon Barnadas

Centro de Iniciativas Culturales de la Universidad de Sevilla. Fotos: Ramon Barnadas

Biblioteca Joan Maluquer i Viladot d'Artesa de Segre

del 29 de maig a l'1 d'agost de 2019

Societat Aliança Palmarenca de La Palma de Cervelló

del 13 al 26 de juliol de 2019

14/07 Inauguració a càrrec de Ricard Marco i August Andreu

26/07 Presentació de la pel·lícula *El fotógrafo de Mauthausen* a càrrec de Ricard Marco i August Andreu

Centre d'Art Contemporani La Sala de Vilanova i la Geltrú

del 27 de setembre al 3 de novembre del 2019

27/09 Inauguració a càrrec de Ramon Barnadas i Ricard Marco

28/09 Visita guiada de l'exposició i presentació del documental *Las dos guerras del fotógrafo Boix* a càrrec de Ramon Barnadas

20/10 Visita guiada de l'exposició a càrrec de Ricard Marco

Universidad de Cantabria

del 23 d'octubre al 14 de desembre de 2019

28/11 Conferència *Francesc Boix y los negativos de la Guerra civil* a càrrec de Ricard Marco al paranimf de la Universidad de Cantabria

Exposició **EL FILL AL FRONT**

Es tracta d'una exposició produïda per l'Institut d'Estudis Ilerdencs centrada en retrats de soldats de la 30ª Divisió de l'Exèrcit Popular de la República als fronts d'Aragó i del Segre, fets per Francesc Boix l'any 1938. Inclou textos i poemes d'Agustí Bartra i de Montserrat Roig entre d'altres. Ricard Marco i Ramon Barnadas, com a membres de Fotoconnexió, hi han col·laborat en la gestió i coordinació de l'exposició i, juntament amb Mariano Blanco, s'han encarregat també de la preparació de les còpies fotogràfiques. Aquesta exposició ha pogut ser vista a:

Institut d'Estudis Ilerdencs

del 22 del febrer al 24 d'abril de 2019

22/02 Presentació a càrrec de Ricard Marco

Institut d'Estudis Ilerdencs. Fotos: Ricard Marco

Centre Cultural Albareda

del 3 al 30 d'octubre de 2019

dins dels actes de la commemoració del 150 anys del naixement de Francesc Boix al Poble-sec

CICLE FRANCESC BOIX, FOTÒGRAF DEL POBLE-SEC

Amb motiu de la commemoració del 150è aniversari del Poble-sec, Fotoconnexió, el Centre Cultural Albareda i la Biblioteca del Poble-sec Francesc Boix van organitzar el cicle **Francesc Boix, fotògraf del Poble-sec** que es va celebrar durant el mes d'octubre, amb el programa següent:

Actes al Centre Cultural Albareda:

Exposició **El fill al front** amb visita guiada a càrrec de Ricard Marco

Dimecres 9 d'octubre a les 18:30 h.

Projecció de **El fotògraf de Mauthausen**

Presentació de la pel·lícula a càrrec de Mar Targarona, directora, i Alfred Pèrez-Fargas i Roger Danés, guionistes

Dissabte 5 d'octubre a les 19:00 h.

Taula rodona **Memòries en front l'oblit** amb familiars i amics de combatents republicans i persones retratades per Francesc Boix, dimarts 22 d'octubre. Amb la participació de:

- Òscar Pau, net de Bonaventura Pau, capità de la 30ª Divisió de l'Exèrcit Popular de la República, i de Montserrat Sureda, la seva esposa
- Maribel Quinto, neboda de Maria Fabregat (membre de l'Aliança Nacional de la Dona Jove)
- Jordi Font, director del Memorial Democràtic i familiar de Pasqual Señer (major d'infanteria de la 30ª Divisió de l'Exèrcit Popular de la República)
- Xavier Parellada, familiar de Jaume Girabau (comissari polític de la 30ª Divisió de l'Exèrcit Popular de la República)
- August Andreu, veí i amic de Francesc Boix

Actes a la Biblioteca del Poble-sec Francesc Boix:

Exposició *Francesc Boix, el fotògraf fotografiat*

Exposició fotogràfica amb imatges de Francesc Boix que mostren diferents etapes de la seva vida, organitzada amb la col·laboració de Fotoconnexió
Inauguració el dijous 10 d'octubre a les 19:00 h.

Xerrada *Francesc Boix des de l'exili*

Al voltant de la vida de Francesc Boix i del seu treball com a reporter gràfic durant el seu exili a França, des de la sortida del camp de Mauthausen fins a la seva mort a París (1945 – 1951). Intervenien Rosa Toran, historiadora i membre de l'Amical Mauthausen, i August Andreu, veí i amic de Francesc Boix. Modera l'acte Ricard Marco.
Dijous 10 d'octubre a les 19:00 h.

Xerrada *Teresa Pàmies i Francesc Boix, amistat i lluites compartides*

Lluïsa Julià, escriptora, i Joan Esculies, escriptor i historiador, van conversar sobre l'amistat entre Teresa Pàmies i Francesc Boix i sobre els seus inicis com a escriptora i com a fotògraf respectivament. Acte organitzat per Fotoconnexió, la Institució de les Lletres Catalanes i la Biblioteca del Poble-sec Francesc Boix amb motiu de l'Any Teresa Pàmies.
Dijous 17 d'octubre a les 19:00 h.

FRANCESC BOIX. Difusió a premsa, radio i TV

Entrevista a Ricard Marco al programa *El Mirall* de Ràdio Sant Feliu per Marc Roca amb motiu de l'exposició *Els primers trets de Francesc Boix* a l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat
14/01/2019

Entrevista telefònica a Ricard Marco a càrrec de Laura Bertran de Ràdio Arrels de Perpinyà amb motiu de l'exposició *Els primers trets de Francesc Boix* al Casal de Perpinyà 11/03/2019

Gravació de vídeo a Ricard Marco per Marc González de TV La Palma per la promoció de l'exposició *Els primers trets de Francesc Boix* a la Societat Aliança Palmarenca de La Palma de Cervelló, 03/07/2019

Gravació de vídeo a Ramon Barnadas per a l'informatiu *Garraf Notícies*, de Canal Blau TV, emès el 30/09/2019

Gravació de vídeo a Ricard Marco per Sandra García de BTV Notícies, 73, amb motiu de l'exposició *El fill al front* al Centre Cultural Albareda del Poble-sec de Barcelona, 07/10/2019

ALTRES:

Preparació de *Francesc Boix (1920-1951)*, vídeo d'entrevistes realitzat amb motiu de l'exposició "El fill a front" per encàrrec de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, gener-febrer de 2019

Genealogia de les fotografies de Francesc Boix, article de Ramon Barnadas publicat a la revista Lligall número 42 (pàg. 98-115) de l'Associació d'Arxivers- Gestors de Documents de Catalunya

Xerrada sobre Francesc Boix i presentació de la pel·lícula *El fotógrafo de Mauthausen* a un grup d'alumnes de l'Institut Consell de Cent de Barcelona fetes al Centre Cultural Albareda, 16/12/2019

Portal Clifford

El portal Clifford, directori de persones que van exercir de manera professional o amateur la fotografia en els territoris de l'Estat espanyol entre els anys 1839 i 1900, ha continuat estant a l'abast dels interessats des de la pàgina web de Fotoconnexió. La coordinació del projecte continua estant sota el mestratge de Jep Martí.

Durant el 2019 s'han rebut aportacions de vuit col·laboradors diferents. Aquestes s'han traduït en la incorporació de 147 fotògrafs / fotògrafes nous, de manera que dels 4664 que hi havia en el moment d'iniciar l'any s'ha passat a un total de 4811. A banda, s'han ampliat o corregit les dades de 187 dels fotògrafs que ja hi constaven. Es tracta de correccions o ampliacions de diversa tipologia: fusió en una única entrada de dades fins al moment atribuïdes a dos fotògrafs diferents, correcció d'una adreça o d'un any o l'afegit de dates de naixement o defunció d'una nova galeria, etc.

Col·laboracions

Fotoconnexió ha col·laborat també en diverses activitats que han estat organitzades per altres entitats o persones, com ara:

- L'exposició ***Sants, rails i vies***, una instal·lació fixa als Jardins de la Rambla de Sants, comissariada per **Ricard Marco**
- Catàleg de l'exposició itinerant ***El Pirineu Estereoscòpic de Josep Forn i Olivella***, amb textos de **Xavier Goñi** (comissari) i **Ramon Barnadas**

• Premis Fotoconnexió

El divendres 4 d'octubre, a les 19:30 h, es va celebrar al Cercle Artístic de Sant Lluç l'acte de lliurament de la tercera edició dels premis Fotoconnexió. El seu objectiu és, com en edicions anteriors, distingir la tasca de persones, entitats o iniciatives que comparteixen els objectius de la nostra associació, tant si en són membres com si no ho són. Els guardons van consistir en un diploma i una insígnia d'argent de disseny propi i s'han atorgat per a tres categories.

En la present edició els nominats i premiats han estat:

Premi Trajectòria en l'àmbit de la recerca i de l'impuls de la fotografia:

- **Enric Galve Montero.** Per ser un dels fundadors de Laboratoris EGM, un lloc on els fotògrafs acudeixen amb plena confiança, per haver estat el director del Sonimafoto&Multimedia i per ser membre del comitè de Graphispag, entre d'altres.
- **Josep Rigol Muxart.** Per la seva fecunda activitat com a fotògraf, galerista, periodista i promotor cultural que l'han vinculat a la Primavera fotogràfica, Scan, 1es Jornades Catalanes de Fotografia i Ajoblanco, entre d'altres.
- **María de los Santos García Felguera.** Per la quantitat i qualitat de la seva recerca en història de la fotografia, feta amb rigor i passió, i per haver estat una docent de referència que ha donat i dona suport a nombrosos investigadors de manera generosa.

La guanyadora va ser **María de los Santos García Felguera.**

Premi Iniciativa fotogràfica de l'any:

- **Exposició Berenice Abbott. Retratos de la modernidad a la Fundació Mapfre.** Per apropar d'una manera clara i global l'obra d'una fotògrafa rellevant que, a més d'immortalitzar els canvis de la modernitat, va fer incursions exemplars en el terreny de la fotografia científica.
- **Exposició combinada Troc de mirades – Manel Esclusa al centre La Sala.** Per combinar la visió que Miquel Galmes tenia de la fotografia, a partir d'una mostra de la seva col·lecció, amb dos projectes de Manel Esclusa. És una iniciativa en què participen la Sala, de Vilanova i la Geltrú, i l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.
- **Projecte #FilmSwapWorldWide de Pablo Giori.** Per impulsar el diàleg visual i intercultural entre fotògrafs d'arreu del món, a partir de la tècnica de la doble exposició i l'intercanvi de carrets.

La guanyadora va ser l'**exposició combinada Troc de mirades – Manel Esclusa al centre La Sala.**

Premi Fotoconnectat:

- **Artur Canyiguerol Royo.** Per compartir amb Fotoconnexió la seva tasca de recuperació de material fotogràfic, per la feina silenciosa de documentar les Fototertúlies i per aportar iniciatives per dinamitzar la participació dels socis.
- **Pep Parer.** Per la seva implicació amb Fotoconnexió des del moment en què es va fundar al seu estudi, lloc que va esdevenir durant molts anys el local de reunions de l'entitat, a més de la feina realitzada com a tresorer i del suport que sempre ha donat als amants de la fotografia.

- **Projecte *Fotos en conserva***. Per la llarga activitat desenvolupada en pro de la conservació i valoració de la fotografia en l'àmbit domèstic, feta en nombroses poblacions i per a un públic heterogeni, amb una metodologia docent que ha fet que l'activitat estigui altament valorada arreu del país.

El guanyador va ser **Pep Parer**.

Després de l'acte de lliurament dels premis es va celebrar un sopar al Cercle Artístic de Sant Lluç.

Foto: Montserrat Baldomà

Foto: Artur Canyigueral

Annex

Butlletins corresponents a les Fototertúlies d'octubre, novembre i desembre de 2019, en les seves versions en català i castellà.

FOTOTERTÚLIES | Jesús Joglar
7 d'octubre 2019 | 9

La Solarigrafia

És una variant de la fotografia estenopeica amb temps d'exposició molt llargs, des de dies fins a mesos o anys.

Vaig trobar la fotografia estenopeica per casualitat. El 2009 vaig saber que, amb motiu del Dia Mundial de la Fotografia Estenopeica (Worldwide Pinhole Photography Day), a un centre cívic organitzaven tallers de fotografia estenopeica i de solarigrafia i vaig assistir al de solarigrafia perquè el de estenopeica estava complet. Així descobrí una forma diferent de fer fotografies i, des de llavors, la meua forma de veure la fotografia ha canviat radicalment.

La estenopeica em fa pensar abans de fer la foto, he de conèixer les particularitats de cada càmera per arribar a entendre la seva geometria, que

implica aprendre a enquadrar i visualitzar anticipadament el subjecte de la fotografia. Per a mi és allò més gratificant d'aquesta tècnica fotogràfica.

La solarigrafia és una variant de la fotografia estenopeica amb temps d'exposició molt llargs, des de dies fins a mesos o anys. Durant aquestes exposicions tan llargues el paper fotosensible col·locat a l'interior de la càmera, a mesura que rep la llum, tant de forma directa dels raigs solars com per reflexió dels elements circumdants, registra canvis en la tonalitat de l'emulsió (inicialment blanca o groguenca en funció del paper utilitzat) i apareix una imatge amb diferents tons ocres o

Tenda per al Sol Edifici Nexus II (Barcelona).
Un mes i mig de temps d'exposició.

fotoonnexió
Associació Cultural

Playa Berica (Astúries). Sis mesos de temps d'exposició.
d'altres colors (observables amb llum molt tènue per no veure la imatge).

La imatge no es revela ni es fixa. S'escaneja i processa amb un programa d'edició d'imatges per obtenir un arxiu digital. Per això, fent servir el mode color RGB de 8 bits, determino la resolució més alta amb la que l'escàner fa una única

passada sense parar durant el procés d'escaneig. Això depèn, fonamentalment, de l'escàner i de la memòria RAM de l'ordinador. Un cop escanejat s'edita com qualsevol altre arxiu digital.

Per a més informació consultar:

www.solarigrafia.com
ALTRES ENLLAÇOS [data d'accés 31/7/2019]

- Simulador del moviment del Sol.
<http://astro.unl.edu/classaction/animations/coordsmotion/sunmotions.html>
- The Photographer's Ephemeris.
<http://photoephemeris.com/>
- Software emprat per als càlculs associats amb les càmeres estenopeiques; n'hi ha diversos, tots ells bons i gratuïts, però aquest és el que sempre he fet servir.
<http://www.pinhole.cz/en/pinholedesigner/>
- A la mateixa web hi ha una pestanya que explica la construcció d'una càmera estenopeica amb paper/cartó denominada Diskon i que inclou enllaços per descarregar patrons imprimibles.
http://www.pinhole.cz/en/pinholecameras/diskon_

De revoluciónibus. Ayudas (Astúries).
Vuit mesos de temps d'exposició.

FOTOTERTULIAS | Jesús Joglar
7 de octubre 2019 | 9

La Solarigrafía

Es una variante de la fotografía estenopeica con tiempos de exposición muy largos, desde días hasta meses o años.

Encontré la fotografía estenopeica por casualidad. En 2009 supe que, con motivo del Día Mundial de la Fotografía Estenopeica (Worldwide Pinhole Photography Day), en un centro cívico organizaban talleres de fotografía estenopeica y de solarigrafía y asistí al de solarigrafía porque el de estenopeica estaba completo. Así descubrí una forma diferente de hacer fotografías y, desde entonces, mi forma de ver la fotografía ha cambiado radicalmente.

La estenopeica me hace pensar antes de hacer la foto, tengo que conocer las particularidades de cada cámara para llegar a entender su geometría,

que implica aprender a encuadrar y visualizar anticipadamente el sujeto de la fotografía. Para mí es lo más gratificante de esta técnica fotográfica.

La solarigrafía es una variante de la fotografía estenopeica con tiempos de exposición muy largos, desde días hasta meses o años. Durante estas exposiciones tan largas el papel fotosensible colocado en el interior de la cámara, a medida que recibe la luz, tanto de forma directa de los rayos solares como por reflexión de los elementos circundantes, registra cambios en la tonalidad de la emulsión (inicialmente blanca o amarillenta en función del papel utilizado) apareciendo una imagen con dife-

Tienda por el Sol Edificio Nexus II (Barcelona).
Un mes y medio de tiempo de exposición.

fotoonnexió
ASOCIACIÓN Cultural

Playa Berica (Asturias). Six meses de tiempo de exposición.
rentes tonos ocres o de otros colores (observables bajo luz muy tenue para no velar la imagen).

La imagen no se revela ni se fija. Se escanea y se procesa con un programa de edición de imágenes para obtener un archivo digital. Para ello, usando el modo de color RGB de 8 bits, determino la resolución más alta con la que el escáner hace una

única pasada sin parar durante el proceso de escaneado. Esto depende, fundamentalmente, del escáner y de la memoria RAM del ordenador. Una vez escaneado se edita como cualquier otro archivo digital.

Ver más información:

www.solarigrafia.com
OTROS ENLACES [fecha acceso 31/7/2019]

- Simulador del movimiento del Sol.
<http://astro.unl.edu/classaction/animations/coordsmotion/sunmotions.html>
- The Photographer's Ephemeris.
<http://photoephemeris.com/>
- Software para los cálculos asociados con las cámaras estenopeicas; hay varios, todos ellos buenos y gratuitos, pero este es el que siempre he usado.
<http://www.pinhole.cz/en/pinholedesigner/>
- En la misma web hay una pestaña que explica la construcción de una cámara estenopeica con papel/cartón denominada Diskon y que incluye enlaces para descargar el patrón imprimible.
http://www.pinhole.cz/en/pinholecameras/diskon_01.html

De revoluciónibus. Ayudas (Asturias).
Ocho meses de tiempo de exposición.

L'estrany cas de Jaume Calafell (1917-1986)

Una excepcional i desconeguda indústria fotogràfica familiar amb l'epicentre a l'Urgell

La família situa l'inici de Jaume Calafell Pifaré com a fotògraf aproximadament als 15 anys d'edat, quan rep una càmera de fotos en una promoció d'un producte alimentari a la venda al comerç familiar, al seu Sant Guim de Freixenet natal.

Qui fins llavors era un jove perukeer, comença a retratar als clients un cop arreglats i, a la vista dels resultats, ràpidament canvia les permanents per cubetes de revelatge i, ja durant la Guerra Civil, inicia una carrera professional que el duirà a instal·lar-se a Tàrraga. Allà, no només esdevé un dels fotògrafs amb més presència a les comarques de

Lleida, sinó que també estableix importants connexions per tota Catalunya i Espanya.

Amb una estructura bàsicament familiar, que reforça amb alguns treballadors fixes i d'altres temporals, Calafell exerceix de retratista, reporter gràfic per a l'agència EFE, postalera, cineasta, fa reportatge social (amb alguns enfrontaments amb exclusiveros), munta una emissora de ràdio local i registra més de trenta patents, gairebé totes de temàtica fotogràfica. A diferència del que acostuma a passar, les seves patents són d'invenció, no d'exploitació, és a dir, no eren una còpia literal i

Jaume Calafell Pifaré, c.1930. Fotografia de Lluís Payo

fotoonnexió
Associació Cultural

sorprendentment legal— de documents estrangers. A més, les explota personalment i construeix els objectes als tallers que té casa seva (un autèntic edifici polivalent on també té l'estudi, el laboratori, la botiga, la ràdio, i la Ra) i en altres locals de Tàrraga.

Una de les invencions més destacades, apareguda a mitjans de la dècada de 1950, són els visors estereoscòpics de mà Marte, que acompanya de vistes en color. L'èxit que assolí en fa que el 1961 comercialitzés els visors de pagament Marte Visión, que situa en llocs turístics de València, Catalunya i Aragó. En fabrica més de 250 i són un esbargiment visual que, sorprenentment, sobreviu fins a la Bar-

Fàbrica de teixits, 1953

celona olímpica de 1992, quan els darrers visors són retirats de Montjuïc. Però tampoc es queda en un fotomató semiautomàtic, Marvisa, que

Marte Visión. Barcelona. Rambles, 1982

Franco i Èvita Perón. Barcelona, 27 de juny de 1947 els anys 1970 comercialitza entre els fotògrafs professionals amb estudi.

D'altra banda, per davant de les seves càmeres va passar una gran multitud de ciutadans anònims il·lusionats, així com artistes, esportistes, prostitutes, escriptors, polítics, eclesíastics, de manera que el seu fons actual supera amb escreix les 100.000 imatges, que són custodiades per les seves filles, també fotògrafes.

El cas Calafell és, sense cap mena de dubte, un cas estrany, ja que malgrat la producció extensa que va fer en diversos àmbits i el seu gran abast geogràfic, continua essent un desconegut per al gran públic.

Bibliografia
«Tàrraga Calling Marsa» in Fotografia en Reüll, Xana de Museus de les Terres de Lleida i l'Aran (2015).
L'Espoitemps Calafell, Museu Comarcal de l'Urgell (2017).
Morte invade España, dins Actos del VIII Encuentro de Historia de la Fotografía, Toledo, 8 i 9 de novembre de 2018 (en premsa).
Col·labora: **SANTLLUC**

El extraño caso de Jaume Calafell (1917-1986)

Una excepcional y desconocida industria fotográfica familiar con el epicentro en el Urgell

La familia sitúa el inicio de Jaume Calafell Pifaré como fotógrafo aproximadamente a los 15 años de edad, cuando recibe una cámara fotográfica en una promoción de un producto alimentario a la venta en el comercio familiar, en su Sant Guim de Freixenet natal.

Quien hasta entonces era un joven peluquero, comienza a retratar a los clientes una vez arreglados y, a la vista de los resultados, rápidamente cambia las permanentes por cubetas de revelado y, ya durante la Guerra Civil, inicia una carrera profesional que lo llevará a instalarse en Tàrraga. Allí, no sólo se convierte en uno de los fotógrafos con más presencia

en las comarcas de Lérida, sino que también establece importantes conexiones por toda Cataluña y España.

Con una estructura básicamente familiar que ampara con algunos trabajadores fijos y otros temporales, Calafell ejerce de retratista, reportero gráfico para la agencia EFE, postalero, cineasta, hace reportaje social (con algunos enfrentamientos con exclusiveros), crea una emisora de radio local y registra más de treinta patentes, casi todas de temática fotográfica. A diferencia de lo que solía ocurrir, sus patentes son de invención, no de explotación, es decir, no eran una copia literal —y sorprendente-

mente legal— de documentos extranjeros. Además, las explota personalmente y construye los objetos en los talleres que tiene en casa (un auténtico edificio polivalente donde también tiene el estudio, el laboratorio, la tienda, la radio, y el hogar) y en otros locales de Tàrraga.

Una de las invenciones más destacadas, aparecida a mediados de la década de 1950, son los visores estereoscópicos de mano Marte, que acompaña de vistas en color. El éxito que alcanzan hace que en 1961 comercialice los visores de pago Marte Visión, que sitúa en lugares turísticos de Valencia, Cataluña y Aragón. Fabricó más de 250 y fueron un entretenimiento visual que, sorprendentemente, sobrevivió

Fàbrica de teixits, 1953

hasta la Barcelona olímpica de 1992, cuando los últimos visores son retirados de Montjuïc. Pero tampoco se queda atrás un fotomatón semiautomático,

Marte Visión. Barcelona. Rambles, 1982

Franco y Èvita Perón. Barcelona, 27 de juny de 1947 Marvisa, que comercialitza en els anys 1970 entre els fotògrafs professionals com estudi.

Además, ante sus cámaras pasó una gran multitud ilusionada de ciudadanos anónimos, así como artistas, deportistas, prostitutas, escritores, políticos, eclesíasticos, por lo que su fondo actual supera con creces las 100.000 imágenes, que son custodiadas por sus hijas, también fotógrafas.

El caso Calafell es, sin duda alguna, un caso extraño, ya que a pesar de la extensa producción que hizo en diversos ámbitos y su gran alcance geográfico, continúa siendo un desconocido para el gran público.

Bibliografía
«Tàrraga Calling Marsa» in Fotografia en Reüll, Xana de Museus de les Terres de Lleida i l'Aran (2015).
L'Espoitemps Calafell, Museu Comarcal de l'Urgell (2017).
Morte invade España, in Actos del VIII Encuentro de Historia de la Fotografía, Toledo, 8 y 9 de noviembre de 2018 (en premsa).
Col·labora: **SANTLLUC**

Les campanyes fotogràfiques de Josep Gudiol al capdavant de l'Institut Amatller d'Art Hispànic (1941-1960)

Una dècada abans de la fundació de l'Institut Amatller d'Art Hispànic i després d'entrar en contacte i col·laborar amb l'Anxelu Mas, Josep Gudiol va tirar endavant una empresa de venda de còpies fotogràfiques d'art seguint el model del propi Anxelu Mas. L'empresa familiar, denominada Anxelu d'Arqueologia Catalana (A.D.A.C.), va mantenir la seva activitat al llarg de 10 anys, abans i durant la Guerra Civil, i li va servir a Gudiol, entre moltes altres coses, per afinar la seva concepció de la fotografia d'art.

Detall d'un retaulle dedicat a Sant Pere, procedent de Vinuesa. Museu de Tarazona. Josep Gudiol Ricart. Imatge continguda a *La pintura gòtica a Catalunya*. Barcelona: A.D.A.C., 1938, fig. IV. Ramon de Mar.

Detall d'una pintura de Lluís Borrassó (1410). Museu de Manresa. Josep Gudiol. Imatge continguda a *Le sauvetage du patrimoine historique et artistique de la Catalogne*. [E]: Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937.

Malgrat que als anys 30 del segle xx el model de venda de còpies fotogràfiques de peces artístiques ja estava plenament inventat i en funcionament, les capacitats personals de Gudiol, la seva major formació artística i una gran habilitat a l'hora de generar i mantenir una xarxa de contactes internacional, li va permetre anar molt més enllà del que havia pogut fer Adolf Mas.

foto**nnexi**
Associació Cultural

Retrat d'un jove Josep Gudiol Ricart. Institut Amatller d'Art Hispànic (im. 03986018).

Va ser amb la mobilització de tots aquests recursos que va ser capaç de crear un producte fotogràfic més interessant i molt més adequat a les necessitats dels investigadors del món de l'art del moment, fet que va fer possible que l'A.D.A.C. entrés en competència directa amb l'Anxelu Mas, una competència que finalitza l'any 1941 amb la fun-

J. Ainaud, J. Gudiol i F.P. Verrié. *Catálogo monumental de España. La Ciudad de Barcelona*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Diego Vélazquez. Vol. II (láminas), núm. 365 - 366 - 367.

Cap en fusta policromada de Mig Aran (segle XII). Museu de Lleida. Imatge continguda a *Le sauvetage du patrimoine historique et artistique de la Catalogne*. [E]: Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937.

Col·labora **SANTLLUC**

Las campañas fotográficas de Josep Gudiol al frente del Institut Amatller d'Art Hispànic (1941-1960)

Una dècada abans de la fundació del Institut Amatller d'Art Hispànic i després de entrar en contacte i col·laborar amb el Anxelu Mas, Josep Gudiol, creó una empresa de venda de còpies fotogràfiques de art seguint el model del propi Anxelu Mas. La empresa familiar, denominada Anxelu d'Arqueologia Catalana (A.D.A.C.), mantingué la seva activitat al llarg de 10 anys, abans i durant la Guerra Civil, i li serví a Gudiol, entre altres moltes coses, per afinar la seva concepció de la fotografia d'art.

Detall de un retablo dedicado a San Pedro, procedente de Vinuesa. Museo de Tarazona. Josep Gudiol Ricart. Imagen contenida en *La pintura gòtica a Catalunya*. Barcelona: A.D.A.C., 1938, fig. IV. Ramon de Mar.

Detalle de una pintura de Lluís Borrassó (1410). Museo de Manresa. Josep Gudiol. Imagen contenida en *Le sauvetage du patrimoine historique et artistique de la Catalogne*. [E]: Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937.

Aunque el modelo de venta de copias fotográficas de piezas artísticas ya estaba plenamente inventado y en funcionamiento en los años 30 del siglo xx, las capacidades personales de Gudiol, su mayor formación artística y una gran habilidad para generar y mantener una red de contactos internacional, le permitió ir mucho más allá de lo que había podido hacer Adolf Mas.

foto**nnexi**
Associació Cultural

Retrato de un joven Josep Gudiol Ricart. Institut Amatller d'Art Hispànic (im. 03986018).

Movilizando todos estos recursos fue capaz de crear un producto fotográfico más interesante y mucho más adecuado a las necesidades de los investigadores de arte del momento, lo que hizo posible que el A.D.A.C. entrara en competencia directa con el Anxelu Mas, una competencia que finaliza en 1941 con la fundación del Institut Amat-

J. Ainaud, J. Gudiol i F.P. Verrié. *Catálogo monumental de España. La Ciudad de Barcelona*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Diego Vélazquez. Vol. II (láminas), núm. 365 - 366 - 367.

Cabeza en madera policromada de Mig Aran (siglo XII). Museo de Lleida. Imagen contenida en *Le sauvetage du patrimoine historique et artistique de la Catalogne*. [E]: Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937.

Col·labora **SANTLLUC**